

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

§. I. Doctrina D. Baillii, de usura & justo lucro.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

Primo loco docet, usuræ labem contrahi, quotiescunque titulo ac vi mutui, ex pecunia, lucrum percipitur; unde concludit, quolibet alio titulo justo lucrum percipi posse; deinde multas usuræ species recenset; præcipua autem divisio est in eam, quæ iuri naturæ, & illam quæ iuri dumtaxat humanæ repugnat; hæc ad restitutionem non obligat, nisi post sententiam iudicis, secus verò illa; Gersonem præterea citat, aliosque graves auctores, nonnullorum nimiam severitatem castigantes, qui facilius quam par sit, quosdam contractus damnant, illique usuræ notam incurrunt. Quare Gerson Theologos hortatur, ut in huiusmodi censuris moderatiores se præbeant; futurum alioquin, ut graviter peccent; cum inde fidei animi maxime perturbentur. Observat etiam prudentissimè, ante concilium Constantiense, perperui census contractum à nonnullis Theologis eadem contentione damnatum fuisse, quæ modò à nonnullis census utrimque redimibilis ad tempus, & partem trium contractuum damnantur; & Henricus Gandavensis tanto ardore census infestabatur, ut emptoribus certissimum & indubitatum æternæ salutis discrimen denunciat; his tamen non obstantibus, Rom. Pontifices contractum census justum ac legitimum esse suis constitutionibus declaraverunt: quis scit, utrum aliquando idem futurum sit de præmissis duobus contractibus, quos hac tempestate aliqui adeò facile damnant, licet auctoritate nobilissimorum Doctorum, tum sæcularium, tum regularium nitantur; illud saltem optandum esset, ad sedandas turbas, quas iustò severiores quorundam opiniones excitaverunt, teste Baillio, qui se vidisse asserit, quosdam sub mortem miserabiliter in desperationem actos, ob impositam sibi à Confessario obligationem restituendi, quidquid per ejusmodi contractus bonorum acquisierant; vidisse se pariter, eadem de causa, viduas hæredesque extremo angore confectos; audisse cum summo animi sui dolore, lamentabiles illorum ejulationes, quos nimia severitate ineluctabiles illi Theologi bonis suis spoliaverant. Quare orat obsecraturque, ut mitiora sentiant, ad veritatem & humanitatem accommodatiora; Doctores denum Theologiæ scholasticæ rogat, ut Caluistiarum scripta diligenter evolvent; nec quidquam ex tempore, ingenio, vel doctoris insignibus confisi, circa morales controversias desinant, quæ diuturna exercitatione, consideratione maturè circumstantiis, & longa experientia egent, ut rectè decendantur; ac demum proficiatur, se diversis subinde occasionebus, per annos 12. vicibus licet interruptis, operam navasse, excuriendis quaestionibus de usura, illisque contractibus, quos nonnulli temere vituperant.

Inde recenset legitimos titulos, quibus ex numerata pecunia, fructus licitè percipiuntur; eorumque singillatim æquitatem examinat; initio factò ab eo, quem vocant lucri cessantis, & damni emergentis, qui tunc occurrit, quando is, qui pecuniam suam alteri dedit, inde iacturam aliquam suorum bonorum patitur, vel honestum lucrum non facit, quod alioquin ex illa pecunia fecisset; ostenditque, Divum Thomam, antiquos Theologos, & austerissimos quosque concionatores, qui maximo zelo usuram infestati sunt, ut Sanctus Bernardinus, hunc titulum legitimum iudicasse; quod evidenti argumento est,

aliquid supra sortem licitè accipi posse, modò non vi mutui, sed alterius tituli rationabilis percipiatur; quibus positis, querit utrum qui pecuniam habet, ad prædium aliquod, vel officium proximè emendum, vel qui mercaturam eo consilio delegeret, ut commodaret pecuniam indigentibus, ut possit hoc titulo lucri cessantis, & damni emergentis, & tantumdem fructus recipere, quantum ex prædio, officio, mercatura receperit; ac citat Card. de Lugo & Malderum, qui docent, hoc fieri posse. Idem sententia; ibidem mentionem facit quorundam mercatorum, in Belgio, auctoritate principis continuorum, qui cum isto lucro, prædicto modo dant pecuniam; additque, ann. 1617. multos DD. Theologos, sex Episcopos, duos Archiepiscopos, Mechani. Conventu habito, hoc genus contractus examinasse, ac iudicasse, non esse usurarium; subinde tamen in Regno Galliarum non tolerari, eò quod regum decretis prohibeatur; quo sanè confirmat id, quod dixerat, esse aliquam usuram iuri tantum humano. Principum legibus inducto, repugnantem, tamen, qui huiusmodi contractum iure tantum humano usurarium inisset, ante sententiam iudicis ad restitutionem minime obligandum.

Deinde alium modum legitimæ mæstet. percipiendi justum lucrum, ut scilicet exigas partem fructus, aut redditus provenientis ex eorum mercatura, quibus pecuniam das, vel ex prædio, vel officio, quod specunia tibi comparant: hic modus res contractus supponit ex sua natura: primus est societatis, secundus assæcurationis sortis, remissa pro illa partem probabilis, tertius permutationis reliqui lucri mortis, incerti quidem sed probabilis, in lucrum certum, sed minus, verbi gratia, das tuam pecuniam mercatori in societatem, posses percipere ex 6. vel 8. annis, si contractui dumtaxat societatis hæres; sed si propter ceris, ut unum certum ex 18. tantum recipias, ex lege, ut mercator sortem assæcuret; addit autem, cum hæc uno contractu æquivalenter fieri possit, quilibet res prædictas completatur, in hanc rem citat prælo celebres Theologos & Canonistas, & inter ceteros, Majorem Navarr. Sylvestr. suæ leventis laudantes, ac proinde illum modum omni culpa caret, dicitque, perperis serio adversæ partis rationibus, nullam à se inventam, quæ probet, contractum ejusmodi usurarium, aut vitiosum esse; immò aliter sententiam suam esse magis communem, & illustriores habere Theologos, qui eam defendunt, à multis demum Conciliis reprobata, aut prohibita fuisse: Hinc sequitur, illos omnes, qui tradunt suam pecuniam mercatoribus, vel officia ementibus, et eis posse fructum percipere. Opponit post, quando is, qui accipit pecuniam, debitum aliquod vult extinguere, alioquin prædium venditurus, ad illud debitum dissolvendum, eum, qui tradit pecuniam, justum inde lucrum percipere non posse; ut fructus servati prædii, vel officii, qui accipit pecuniam, qua debitum dissolvit, percipit: cur ego illorum partem is, qui dedit, exigere nequit; Baillius tamen auctor est, ut ab hoc pacto abstineas, quod sanè si forte alterius consilio interis, ad restitutionem te non obligat.

Mentionem fecerat tertii cuiusdam pacti, cum iniuri, qui fundos habent; is, qui dat pecuniam, emit pensionem annuam, ex redditibus talis fundi, in duos vel tres annos, cum pecunia sua perperit erere nolit; hunc modum fusiis non explicat; fœdè, quia illum in contractu Societatis comprehendit, cum dixit, emi posse illa pecunia partem redditus.

namque provenientis, sunt tamen duo tituli omnino distincti, ut mox ostendamus: Explicat deinde quodam modo, cum is, qui pecuniam dedit, de qua dicitur illi, qui accepit, ut vel summam pecuniam, vel aliquid lucri solvat: hoc loco sanè non est, id saltem colliges, ab eo non imputari opinionem illorum, qui dicunt, lucrum percipi non licere, de qua inter partes controversa est, legitimam esse: Quintum modum habet, cum scilicet mutuatarius dat aliquid supra sortem, ex mera liberalitate, sine ulla obligatione. Sextus quoque scilicet ratione periculi, & maxime utilitatis solvendi, qua mutuatarius laborat, aliquid supra sortem exigitur: sed hunc modum percipi lucrum, ut illicum Baillius rejicit.

Ita ut sit, rationes adversariorum diluit: qui primo obijciunt, pecuniam ipso usu consumi, perinde ac res ad vicum aptas; at si in rebus ipso usu consumptibilibus, plus exigitur à mutuatario, quam accepit, ubi gratia, si pro 20. libris panis, 25. repeteret, aut pro cado olei 100. Heminarum repeteret, casus 110. usuram committi, vel ipsi Philopoli nunc lumine agnoverunt. Objectionem solvit, atque, maximum discrimen intercedere inter panem, ubi gratia, & pecuniam; qui panem utitur, ut ipso usu consumatur, at verò pecunia, ut quas emimus, naturam induit, hinc debet esse pecunia, ut emat panem, tam usura est, ergo aliquid supra sortem, quam revera esset, pro 20. libris panis, 25. repeteretur; si vero idem aliquid mutuatario, ad emendum officium, vel fundum, pars fructuum percipi potest, cum fundus utitur, ut pecunie loco. Obijciunt præterea, nullum deinceps usuræ locum fore, si sola directio intentionis contra legem facit: sed hanc facile solvit, adductis multis locis ex sancto Augustino, pro declaratione intentionis. Obijciunt denique regis decretum, ne quid supra sortem ex pecunia aliquid accipiat: Respondet, internum forum ex tunc interdum discrepare; nempe forum externum ex præsumptionibus sæpe judicat, cum tamen internum sola rei veritate nitatur. Habes patet, ut patet Baillii de quaest. pecuniario doctorum, circa quam nonnulla animadvertenda esse patet.

§. II.

Quædam ex præmissa doctrina deducuntur.

Primo deducitur, illos, qui ex data pecunia mutuatarius lucrum perciperunt, verbi gratia, si ex sortis centenis, non tenere ad restitutionem, sed ex probatis à Baillio titulis, aliquem ante occupationem, aut certe bona fide pecuniam dedecur, ut si titulus ejusmodi nihil cogitent; ac præterea viduas, liberos, & hæredes eorum, qui mutuatarius exegerunt, nullam restituendi lege obligari; & si forte à confessoribus aliquid negotii hoc us faceretur, stare possunt dictis hujus titulis & præsumptionibus auctoris, qui ex celeberrimis titulis, & aliarum Universitatum doctoribus, suam sententiam habuit.

Secundo consilium dari petentibus posse, ut contra societatis intro, lucrum ex pecunia sua referat, ad hoc Baillii rationibus, quibus tum hujus consilium æquitate demonstrat, tum adversariorum argumenta refellit, gravi præterea illustrissimo-

rum scriptorum 20. circiter aut 30. testimonio, qui huic pacto subscribunt: his præfidiis fultum ægrè de sententia dimoveas, nisi id, quod in contrariam partem affertur, gravissimum & firmissimum sit; cum tamen id unum potissimum opponatur, scilicet vix fieri posse, ut omnes circumstantiæ ad æquitatem hujus contractus requirantur, simul adsint: ego contra existimo, satis facile simul adesse posse; alioquin vix unquam mercatori suadere posses, ut cum alio societatem iniret: sufficit ergo, ut is, qui dat pecuniam, sciat, accipientem mercaturam exercere, vel fundos, aut aliud quidpiam fructiferum emere: si verò dubites, num mercaturam exerceat, ac fundos emat, unde justum lucrum percipi possit, ideoque usuræ aliquid periculum subfit, non erit minus periculum, si pactum census in eas cum eodem homine, qui juxta decretal. Regimini Martini V. & Calixti III. contractus census veram emptionem supponit: atqui, si is, qui pecuniam accipit, non habet fundum, super quo census, annua scilicet pensio constituitur, contra illi usura non vacat; vel igitur cum hoc dubio contractum societatis inire licet, vel cum eodem contractum census inire non licet: sed inquit, sæpe contractus hujusmodi societatis infelicem exitum habent; unde in suasorem mille maledicta; hæc ratio utilis est; nec enim consulantur Calixtus, ut sciant, quid expediat ad bonum temporale, sed quid turè & licitè secundum animam fieri queat, immo si de bono temporali interrogantur, non video, cur responderi non possent, licet deinde, te infeliciter cadente, maledictis imperentur: sic de matrimonio & religione consulti, etsi interdum propter hoc diris devoteantur, respondent: denique si hæc ratio valeret, contractus census suadendi non essent, cum sæpissime accidat, ut is, qui pecuniam dedit, ea cetera cogatur, qua tamen aliquando maxime indigeret; aut eam omnino amittat, eo quod fundus ille, super quo census constitutus est, jam aliis oppignoratus sit; quo periculo nonnulli deterrenti, non nisi in certum tempus suam pecuniam dare constituunt.

Tertio, aliquid supra sortem percipi non posse, ratione periculi, vel amittendæ pecunie, vel ægrè recuperandæ, si ordinarius dumtaxat periculum est, cui vera omne mutuum exponitur, ut Baillius prudenter animadvertit; si verò extraordinarium est, si ve quia mutuatarius rei domesticæ angustis laborat, aut suscepit mercatura periculosior est, si ve quia non nisi per lites ab eo debita extorqueri solent, damnare aliqui non audent, si ratione majoris hujus periculi, aliquid exigatur; nempe cæteris in contractibus, cambii, v.g. aliisque inter mercatores usitatis, periculi ratio haberi, & æstimari pecuniæ solet.

Quarto, circa sententias, quibus creditori lucrum supra sortem à iudice adjudicatur, ita quidem censeo; si ante latam sententiam, nullum jus est creditori, percipiendi lucrum, nullum deinde, vi latæ sententiæ, acquiri, sed quidquid acceptum est, restituendum esse; quia Judex, sola illa præsumptione nititur, creditori aliquid ex dilatione lucrum cessare, vel damnum emergere; quando verò iusto aliquo titulo, ex iis, quos Baillius cum aliis Doctoribus approbat, v.g. contractus societatis, vel census, legitimum lucrum exigi potest, & suspicatur, ne aliquid mali insit, si ve quia statuta Principis violat; si ve quia in jus vocari timet, ad iurandum, pecuniam ad lucrum datam non esse, illi ego auctor essem, ut à iudice sententiam obtineret, sic enim ab omni scrupulo liberaretur.